

Tadeusz Dzwonkowski

Dokumenty średniowieczne w Archiwum Państwowym w Zielonej Górze

---

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny 2/7, 11-19

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NADWARCIAŃSKI ROCZNIK
HISTORYCZNO-ARCHIWALNY
NR 7/2

Tadeusz Dzwonkowski
Zielona Góra

**Dokumenty średniowieczne w Archiwum Państwowym
w Zielonej Górze***

Archiwum Państwowe w Zielonej Górze zostało utworzone w 1953 r. Podstawowym jego zadaniem było przede wszystkim gromadzenie, przechowywanie i udostępnianie materiałów archiwalnych wytworzonych na terenie istniejącego od 1950 r. województwa zielonogórskiego. Dlatego też ogromny wpływ na kształtowanie się zasobu Archiwum miały dzieje polityczno-administracyjne tej jego części, którą od 1975 r. nazywa się Środkowym Nadodrzem. Do 1945 r. było ono obszarem działania kilku archiwów państwowych: we Wrocławiu, utworzonego dla Śląska – Staatsarchiv Breslau, w Berlinie dla Brandenburgii i Niemiec – (Staatshauptarchiv) Zentralarchiv, w Poznaniu dla Wielkopolski – Staatsarchiv Posen oraz dla Saksonii w Dreźnie. Podobnie złożony był podział administracyjny tego obszaru na Brandenburgię, Śląsk i Wielkopolskę. Utrzymywał się on w swej zasadniczej strukturze od 1815 r., czyli niemalże przez cały XIX i pierwszą połowę XX w. Warto nadmienić, że to wówczas tworzono zręby organizacyjne i kompletowano zasoby wymienionych wyżej archiwów państwowych. Fakt ten zdecydował, że większość dokumentów została przejęta przez te archiwa i tam przechowywana. Te wydarzenia miały zdecydowany wpływ na stan i wielkość zasobu Archiwum Państwowego w Zielonej Górze.

---

* W poprzednim numerze NRHA zamieściliśmy komunikat z przebiegu sesji pn. *Edycja źródeł do dziejów pogranicza śląsko-lubusko-wielkopolsko-pomorsko-brandenburskiego*, która odbyła się w Gorzowie w dniach 8-9 IX 1998 r. Program sesji przewidywał także referat dra T. Dzwonkowskiego, który jednak nie mógł uczestniczyć w sesji, a swój referat dostał później. Obecnie prezentujemy ten artykuł w pełnej wersji (red.).

Liczba dokumentów wytwarzanych przez średniowieczne kancelarie na danym obszarze zależała w dużej mierze od ilości umiejscowionych tam ośrodków polityczno-decyzyjnych. Dlatego też aby niezwykle istotna jest przynajmniej pobieżna inwentaryzacja, zwłaszcza tych jakie funkcjonowały na obszarze Środkowego Nadodrza do początków XVI w. Do 1138 r. obszar obecnego województwa zielonogórskiego znajdował się we władaniu Piastów i dopiero na skutek podziałów dokonanych tuż po śmierci Bolesława Krzywoustego większa jego część składająca się na Śląsk oraz Ziemię Lubuską dostała się we władanie Władysława Wygnańca. Wschodnie tereny weszły natomiast w skład dzielnicy Mieszka Starego. Prawie dziesięcioletnia rywalizacja o władzę doprowadziła do kolejnych podziałów, w wyniku których od 1173 r. na wyłączonej wówczas dzielnicy głogowskiej władzę sprawował najmłodszy syn Władysława – Konrad. Dzieło ponownego jednoczenia, podjęte przez Henryka I Brodatego, w tym przyłączenie w 1234 r. południowo-zachodniej części Wielkopolski aż po Wartę oraz Śrem i Santok do Księstwa Śląskiego, zakończyło się wraz ze śmiercią tego władcy. Po tragicznej śmierci jego następcy Henryka II Pobożnego pod Legnicą w 1248 r. doszło do ponownych zatargów o podział dziedzictwa Henryków, obejmującego wówczas niemalże cały obszar obecnego województwa. Wówczas to jeden z dziedziców Henryka Pobożnego rezydujący w Legnicy Bolesław II Rogatka sprzedał arcybiskupowi Wilibrandowi połowę Ziemi Lubuskiej, drugą zaś oddał w lenno. Około 1253 r. wspomniany arcybiskup magdeburski posiadana połowę nabytku odstąpił margrabiemu brandenburskim. W ten sposób granica wschodnia Marchii Brandenburskiej została przeniesiona na wschodni brzeg Odry, czyli na tereny obecnego województwa zielonogórskiego. W latach 1251-1255 Brandenburczycy zdobyli Kostrzyn i Cedynię, a w 1257 r. stanęli u zbiegu Warty i Noteci i założyli tutaj gród Landsberg (Gorzów). Niebawem utworzyli tam nowy organizm polityczny zwany Nową Marchią, która wcięła się klinem między Pomorze i Wielkopolskę i podjęła ekspansję na północne obszary Środkowego Nadodrza.

Także wówczas, około 1250 r., dla syna Henryka Pobożnego, Konrada, wydzielono Bytom Odrz. i Głogów, a wkrótce potem Krosno, Solę, Ścinawę i Żagań. Ostatecznie w 1255 r. po ugodzie z braćmi, wspomnianym Bolesławem, Henrykiem i Konradem powstał oddzielny organizm administracyjny zwany Księstwem Głogowskim. Księstwo to uległo kolejnym podziałom po śmierci swego twórcy Konrada I w 1273 r., kiedy to jego syn Henryk III głogowski otrzymał Głogów, syn Konrad II dostał Żagań, a Przemko – Ścinawę. Próby zjednoczenia podjęte przez księcia

wrocławskiego Henryka IV Probusa doprowadziły m.in. w 1279 r. do odzyskania z zastawu ziemi krośnieńskiej i podporządkowania sobie na okres kilkunastu lat książąt legnickiego i głogowskiego.

Śmierć Henryka Probusa stworzyła okazję dla króla Czech Wacława II do usunięcia z tronu następcy Probusa Henryka głogowskiego i przejęcia władzy przez sprzyjającego Czechom księcia legnickiego Henryka V. Po licznych konfliktach z udziałem wojsk czeskich i śmierci Henryka głogowskiego, 29 lutego 1312 r. doszło do podziału wielkiego Księstwa Głogowskiego na dwie dzielnice; wschodnią i zachodnią. Część zachodnią obejmowała w zasadzie starą dzielnicę głogowską. Władzę w niej sprawowali Henryk, Jan i Przemko. Ich matka, księżna Matylda, żona Henryka głogowskiego otrzymała Głogów. Po kilku latach wśród spadkobierców Henryka głogowskiego na czoło wysunął się Przemko. Po jego śmierci w 1331 r. Księstwo Głogowskie podzielono po raz kolejny. Księciem żagańskim został Henryk IV, a żona Przemka, wdowa Konstancja, otrzymała tytułem dożywocia połowę Głogowa i Bytomia Odrz. Po śmierci Henryka jego jedynym spadkobiercą pozostał Henryk V. Nie mógł on jednak przejąć dziedzictwa, gdyż faktyczne cały spadek po Przemku był zajęty przez wojska czeskie i książąt piastowskich jako ich sprzymierzeńców. W tym czasie miała miejsce wyprawa Kazimierza Wielkiego na Śląsk, która zakończyła się zajęciem w 1343 r. Wschowy i okolic.

Już w drugiej połowie XIII w. zostały przyłączone do Dolnych Łużyc obszary leżące na zachód od linii Bobru, a więc okręg gubiński i lubski. W 1364 r. Bolko II, wnuk Bolka świdnickiego został margrabią dolnołużyckim. Wraz z utratą niezależności przez księstwo jaworsko-świdnickie w 1392 r. Dolne Łużyce dostały się w ręce Habsburgów.

Po śmierci księcia Henryka V wiosną 1369 r. rządy przejmowali kolejno jego trzej synowie, Henryk VI nazwany Starszym, Henryk VII, który miał na imię Rumpold oraz Henryk VIII zwany Wróblem. Początkowo bracia rządili wspólnie, jednak 15 sierpnia 1378 r. doszło do podziału księstwa. Henryk VI otrzymał Żagań, Krosno, Bobrowice, Bytnicę, Nowogród Bobrzański i Świebodzin. Henryk VII Rumpold dostał Głogów, Górę i Ścinawę, a Henryk VIII Wróbel – Kożuchów i Zieloną Górę. Po nagłej śmierci Henryka VIII 14 marca 1397 r. jego żona księżna Katarzyna tytułem odprawy wdowiej otrzymała Zieloną Górę i Kożuchów oraz regencję nad czterema synami: Janem I, Henrykiem IX, Henrykiem X Rumpoldem i Wacławem.

Najstarszy syn Henryka VIII Wróbla, Jan I, rozpoczął samodzielne rządy w 1403 r. W 1413 nastąpił jednak kolejny podział Księstwa Głogowskiego. Janowi przypadło Księstwo Żagańskie, gdzie panował aż

do śmierci w 1439 r., natomiast w Głogowie rządy objął jego młodszy brat Henryk IX. W granicach okrojonego w ten sposób Księstwa Głogowskiego znalazły się: Bytnica, Krosno, Świebodzin, połowa Głogowa, Polkowice, Szprotawa, Kożuchów i Zielona Góra. Około 1418 r. wydzielono młodszemu synowi Henryka Wróbla – Wacławowi osobne księstwo składające się z: Krosna, Bytnicy i Świebodzina. Henryk X pozostał w służbie króla czeskiego Zygmunta Luksemburskiego i zmarł w 1423 r., nie pozostawiając następcy. Po śmierci Henryka IX w 1467 r. rządy w Księstwie Głogowskim objął jego syn Henryk XI. Pod koniec życia ożenił się z małoletnią Barbarą, córką Albrechta Achillesa margrabiego brandenburskiego. 12 października 1472 r. zagwarantował jej prawa dziedziczenia w całym Księstwie Głogowskim. Zmarł jednak w niewyjaśnionych okolicznościach 22 lutego 1476 r. Księstwo Głogowskie zostało w rękach Brandenburgii.

Już w pierwszym dziesięcioleciu XIV w. na scenie politycznej tej części Europy pojawił się kolejny ród – Wettynowie. Po wymarciu linii askańskiej ich przedstawiciel Fryderyk I Kłótnik, dotychczasowy margrabia miśnieński, uzyskał w 1423 r. od Zygmunta Luksemburczyka Księstwo Saskie wraz z prawami elektorskimi; panował on do 1428 r. Władzę po nim przejął Fryderyk II Łagodny.

W tym czasie także w Księstwie Żagańskim nastąpiły zmiany. Po śmierci Jana I żagańskiego 12 lutego 1439 r. jego miejsce zajął jego pierworodny syn Baltazar, a następnie po jego śmierci 15 lipca 1472 r. kolejny syn Jana I – Jan II. Sprzedał on swoje Księstwo Żagańskie księżętom saskim, synom Fryderyka Łagodnego – Ernestowi i Albrechtowi Odważnemu. Jednak po śmierci Henryka XI Jan II rozpoczął walkę o Księstwo Głogowskie. Przy znacznym poparciu króla węgierskiego uzyskał władzę nad tym księstwem. Musiał jednak złożyć hołd królowi Maciejowi Korwinowi. Młodociana Barbara otrzymała 50 tysięcy florenów. Do czasu ich wypłacenia Albrecht Achilles zatrzymał jako zastaw Księstwo Krośnieńskie obręb sulechowski i świebodziński.

Po zawarciu pokoju toruńskiego w 1466 znacznej aktywności nabrała polityka Kazimierza Jagiellończyka wobec Czech. Od 1458 r. panował w Pradze Jerzy z Podiebradu, a na Węgrzech Maciej Korwin. Maciej Korwin opanował wówczas również Morawy, Śląsk i Łużyce. Jeszcze za życia Jerzego w 1469 r. następcą na tron czeski został wybrany syn Kazimierza Jagiellończyka – Władysław. Po powołaniu na tron Władysława w 1471 r. doszło do walk między Jagiellonami a Maciejem Korwinem. Ponowna wyprawa wojsk jagiellońskich, w 1474 r. miała przynieść oderwanie Śląska z rąk króla węgierskiego i przyłączenie go do Czech,

ale podobnie jak poprzednia nie przyniosła rezultatu. Ostatecznie na zjeździe w Ołomuńcu w 1479 r. przyznano królowi węgierskiemu dożywotnie panowanie na Śląsku. 28 grudnia 1488 r. ostatni piastowski władca Księstwa Głogowskiego Jan II zrzekł się Księstwa Głogowskiego na rzecz Macieja Korwina. Osiadł w Wołowie i tu zmarł w 1504 r. Częściowo Maciej Korwin, częściowo jego następcy wykupili okręg świebodziński i włączyli go ponownie w skład Księstwa Głogowskiego. Krosno i Sulechów pozostało w rękach Brandenburgii.

Szybko rozrastające się księstwo saskie łakomym okiem patrzyło na rozwijającą się wówczas posiadłość z centrum w Żarach. Jej właściciel Jan III Biberstein w 1414 r. związał się z Marchią Brandenburską. Po nim panował jego syn Ulrich II, który zasłużył się kupnem Trzebiela. Ród Bibersteinów, korzystający z osłabienia państwa czeskiego, stał się praktycznie niezależny. W 1465 r. elektor saski Ernest zmusił Wencysława Bibersteina do złożenia hołdu. Władzę w Żarach sprawował poprzez starostów. Wraz z postępującym chaosem na Dolnym Śląsku również w Księstwie Saskim doszło do sporów między panującym dotychczas, starszym synem Fryderyka II Łagodnego – Ernestem i jego bratem Albrechtem Odważnym. Zakończył się on w 1485 r. podziałem księstwa na dwie części. Saską wraz z elektoratem objął wówczas Albrecht Odważny, natomiast miśnieńską syn Ernesta Fryderyk III Mądry.

Po śmierci Korwina w 1489 r. szlachta węgierska na polu Rakos wybrała królem Jana Olbrachta. Część jej opowiadała się jednak za jego bratem Władysławem Jagiellończykiem, co doprowadziło do walki obu braci. Ostatecznie 20 lutego 1491 r. zawarto w Koszycach traktat, na mocy którego doszło do zjednoczenia pod berłem Władysława II Węgier, Czech, Śląska, Moraw i Łużyc. W Księstwie Głogowskim rządy namiestnika z poręki brata objął Jan Olbracht, ale faktycznie do 1498 r. w jego imieniu rządził Jan Karnkowski.

Należy podkreślić, że cechująca się niewielką trwałością lokalna władza polityczna nie posiadała dobrze rozwiniętych kancelarii. Burzliwe dzieje Środkowego Nadodrza, zwłaszcza niemalże ciągłe zmiany przynależności poszczególnych jego części, w wielu przypadkach do dwóch przeciwstawnych sobie lub zwalczających się nawzajem organizmów politycznych, miały niewątpliwy wpływ na stan dokumentów. Pozostały one zachowane najczęściej w rękach tych, którzy najdłużej zachowali stabilizację organizacyjną i tych dla których stanowiły istotny czynnik warunków ich życia. Do takich ośrodków, które starały się nie brać udziału w toczonych konfliktach, należały społeczności miejskie. Należy dodać również, że nierzadko w czasach nowożytnych, nawet w drugiej po-

lowie XIX w. niektórzy przedstawiciele władz miast Środkowego Nadodrza powoływali się na ustalenia prawne dokonane w XIV w.

Wśród 130 dokumentów powstałych przed 1500 r. i stanowiących obecnie zasób Archiwum Państwowego w Zielonej Górze, ogromna większość była przechowywana w archiwach miejskich.

Biorąc pod uwagę przynależność stanową i pozycję społeczną wystawcy dokumenty zgromadzone w Archiwum Państwowym możemy podzielić na: królewskie i cesarskie, książęce, rycerskie, miejskie i duchowne. Przechowuje się 13 dokumentów, których wystawcą są królowie czescy z linii luksemburskiej Wacław IV i Zygmunt, cesarz Karol IV, król rzymski Albrecht, król Władysław Jagiellończyk, a także król polski Kazimierz Wielki.

Grupa wystawców określonych jako książęta prezentuje się aż na 35 dokumentach. Do tej grupy należą niemalże wszyscy ówcześni margrabiowie brandenburscy, poczynając od Waldemara i Ludwika Starszego, przez Jana i Josta aż po elektora Jana Cycero, niektórzy margrabiowie miśnieńscy, Bolko – książę śląski rezydujący na Świdnicy, a także niemalże wszyscy ówcześni książęta śląscy mający nawet tylko czasową swoją siedzibę w Żaganiu w XIII i XIV w. Dlatego też w tej grupie znajdzie się dokument wystawiony w 1326 r. przez Henryka, księcia śląskiego i pana Żagania oraz dokumenty kolejnych książąt: Henryka IV, Henryka VII i Henryka VIII, Henryka IX, księżny żagańskiej Scholastyki, Jana I, Wacława i Jana II. A nawet książąt saskich Ernesta kurfirsta i Albrechta.

Również bardzo interesująca jest grupa wystawców, których można określić jako rycerzy, sprawujących najczęściej lokalne urzędy, jak urząd landwójta lub starosty, rzadziej bywających właścicielami większych rozmiarów dóbr ziemskich. Należą do nich żyjący w końcu XIII w. bracia Erich i Piotr von Leselov, Jan z Biecza, posiadający swoje dobra pod Lubskiem. Do tej grupy należy również dzierżawiąca w pierwszej połowie XIV w. wójtostwo na Łużycach rodzina von Polenczk oraz kolejni dzierżawcy zarządu Księstwa Żagańskiego: Krzysztof Knobelsdorff, Henryk von Militz, który początkowo był sędzią i starosta w Żaganiu, a później zarządcą Księstwa Żagańskiego z ramienia kurfürsta Ernesta, Gatz von Wolffisdorf (z Wilkocina), Kasper von Walsspergk i Krzysztof von Rechenberg. Do tej grupy należy również doliczyć kilku urzędników dworskich, m.in. sędziego Pawła Weynricha i wójta z Głogowa Michała Zittowa. W tym przypadku sprawca nie zawsze pokrywa się z wystawcą. Urzędnicy dworscy, a nawet dysponujący dużą samodzielnością dzierżawcy, prawie zawsze działali w uzgodnieniu ze swym mocodawcą, którym był książę lub król.

Oddzielną grupą wystawców są władze miejskie, które działały wspólnie, najczęściej pod przewodnictwem urzędników dworskich. W Archiwum Państwowym zachowało się aż 46 dokumentów wystawionych przez ławników żagańskich, obradujących i rozstrzygających spory, w których stroną byli mieszczanie żagańscy, często z udziałem sędziego dworskiego lub też burmistrza i członków rady miejskiej. Jest to mimo swej wielocłonowości bardzo jednorodny wystawca pod względem statusu prawnego.

Nieco bardziej zróżnicowana jest ostatnia grupa wystawców, określana jako osoby duchowne. Zachowało się zaledwie 9 dokumentów wystawionych przez tę grupę. Większość z nich pochodzi od opatów klasztoru kanoników regularnych w Żaganiu, m. in. Trutwina, Mikołaja, sprawujących swe funkcje w XIII w. oraz Marcina i Pawła z drugiej połowy XIV w. Do tej grupy należy zaliczyć także biskupów, w tym biskupa poznańskiego Andrzeja z Bnina, biskupa lubuskiego Teodora i biskupa miśnieńskiego Jana.

O wiele mniej zróżnicowana jest grupa odbiorców. Ogranicza się ona najczęściej do władz reprezentujących społeczność miejską, niektórych grup zawodowych (np. winiarzy, sukienników) lub pojedynczych mieszkańców.

Interesująca jest także analiza miejsca wystawienia dokumentu, chociaż bardzo często wystawca nie zatroszczył się o jego wpisanie. W 130 dokumentach aż w 24 przypadkach brak jest w tekście wymienionego miejsca wystawienia. Najwięcej, bo aż 63, zostało wystawionych w Żaganiu, 7 w Pradze i aż 4 w Dreźnie. Po 3 dokumenty wystawiono w Głogowie, Gubinie, Lubsku i w Szprotawie, 2 w Berlinie i we Wschowie. Ponadto w Archiwum Państwowym w Zielonej Górze znajdują się dokumenty, których miejscem wystawienia są: Bautzen (Budziszyn), Beeskow, Biecz, Frankfurt n. Odrą, Koźuchów, Kraków, Legnica, Luckau, Lwówek Śl., Poznań, Przewóz, Rzym, Stolpen, Spandau, Wrocław i Żary.

Większość zachowanych dokumentów ma charakter dyspozytywny. Dokumenty prawotwórcze, szczególnie te które ustanawiały nowe prawo przedmiotowe zwane przywilejami, były chronione z wyjątkową troską i dlatego to one przeważają w zasobach archiwów, w tym w archiwum zielonogórskim. Wspólną cechą tych przywilejów jest również fakt wystawienia ich przez władzę ustawodawczą, czyli cesarza, książąt, margrabiów urząd upoważniony do wystawienia, jak urząd wójtowski czy starościński. Do nich należą m.in. dokument z 1357 r., w którym margrabia miśnieński Baltazar von Duringen zezwala miastu Lubsko na korzystanie z nowego młyna, dokument z 1411 r., w którym Wacław IV

Luksemburski zezwala miastu Lubsko na bicie własnej monety; dokument jego następcy Zygmunta z 1422, w którym właściciele winnic znajdujących się poza miastem Lubsko otrzymali prawa wzorowane na prawie magdeburskim.

Charakter przywilejów mają również dokumenty wystawione przez Kazimierza Wielkiego dla Wschowy, m.in. dokument wystawiony w Krakowie w 1343 r., w którym król zwalnia miasto od wszelkich opłat celnych na rzecz skarbu królewskiego, dokument z 1345 r., w którym król Kazimierz oznajmia, iż za wierność miasta Wschowa nadaje temu miastu wieś Przyczynę w wieczystą dzierżawę i prawo do korzystania z lasów królewskich. Wśród przywilejów nadanych Wschowie przez Kazimierza Jagiellończyka uwagę zwraca dokument z 1488 r., w którym król zwalnia od wzajemnego cła mostowego Wschowę i Kościan.

Zachowała się także grupa przywilejów nadanych Żaganiowi przez poszczególnych książąt piastowskich. Do nich należy odstąpienie temu miastu przez Henryka w 1351 r. prawa warzenia piwa ze śruty, dokument trzech Henryków z 1374 r. pozwalający wybudować władzom Żagania dodatkowy kram, zezwolenie na wydawanie własnej monety przez Jana I z 1423 r.

Oprócz tych dokumentów, które tworzą nowy stan prawny, na uwagę zasługuje 8 dokumentów o charakterze poświadczeniowym, brewarnym. Należą do nich potwierdzenia praw i przywilejów miasta Lubaska, wydawane najczęściej niejako przy okazji składania hołdu nowemu władcy. Do nich należą dokument z 1367 r. w którym Wacław IV Luksemburski potwierdza wcześniejsze prawa nadane Lubsku przez Bolka świdnickiego; kolejne potwierdzenia tych przywilejów przez cesarza Karola IV w 1370 r., margrabiów brandenburskich, Jana z 1389 r. i Josta z 1397 r.; kolejne potwierdzenia przywilejów dokonane przez Zygmunta Luksemburskiego z 1437 r. i Władysława Jagiellończyka z 1497 r.

Charakter brewarny mają również dokumenty wystawione dla mieszczan żagańskich. Poświadczają one zawarte kontrakty, czyli już istniejący stan prawny, których przedmiotem jest najczęściej określona kwota czynszu z gruntów, dzierżaw i opłat. Typowym dokumentem dla tej grupy jest potwierdzenie przez radnych żagańskich sprzedaży jatki mięsnej przez mieszczanina Jana Strebila dla Jana Peissericha z 1483 r. lub potwierdzenie testamentu przez Jana Heynecke na rzecz jego żony. Dużą grupę dokumentów brewarnych prezentują również poświadczenia dokonane przez podżagańskich rycerzy na rzecz swych sąsiadów, którzy nabyli grunt lub czynsze świadczone najczęściej na rzecz kościoła.

Podstawowym językiem większości dokumentów jest język niemiecki, a raczej jego śląska odmiana, z wyraźną przewagą końcówek i skrótów właściwych dla późniejszego języka średniowysoko niemieckiego. Kilkanaście dokumentów pochodzących z początków XIV w. oraz dokumenty wystawione przez królów polskich oraz biskupów poznańskich są napisane w języku łacińskim. Szczególnie interesujące pod tym względem są: dokument wystawiony przez wójta na Łużycach Jana von Polenczk z 1424 r., przywilej Wacława IV Luksemburskiego z 1411 r., potwierdzenie praw Lubuska przez cesarza Karola IV, a także dokumenty rycerzy Ericha i Piotra zu Leselov z 1370 r. Są one napisane w języku łuzyckim. Ponadto język ten można spotkać w potwierdzeniu prawa do czynszu przez margrafa brandenburskiego Josta dla szpitala św. Ducha w Lubsku z 1401 i w dokumencie wystawionym przez Urlicha von Bibersteina z 1427 r. Niektóre dokumenty są bardzo mało czytelne, poplamione, gdzieśgdzie występują uszkodzenia tekstu.

Wszystkie dokumenty sporządzone są na niewielkich pergaminowych kartach, najczęściej o wymiarach 250 x 200 mm. Nierzadko karta pergaminowa jest ucięta nierówno, tak że nie stanowi prostokąta. Stosowana powszechnie zakładka jest wyprostowana. U większości dokumentów pieczęć się nie zachowała. Dość często występują ślady po przywieszonych pieczęciach w postaci wąskich pasków pergaminowych, w dwóch przypadkach został zachowany sznur pieczętny, często są rozcięcia w dolnej części. Z nielicznych zachowanych pieczęci zwraca uwagę pieczęć książe kurfirsta Ernesta z 1475 r., pieczęć pieszka z *contrasigillum* Henryka zagańskiego na dokumentach z 1326 r. i z 1351 r., 2 pieczęcie; wójtowska i sądowa Michała Zittowa przy dokumencie z 1449 r., pieczęć opata Mikołaja i konwentu Kanoników Regularnych na dokumencie z 1367 r., pieczęć książe Henryka IV na dokumencie z 1374 r. oraz kilkanaście pieczęci zagańskiego sądu dworskiego. Interesująca jest również pieczęć herbowa Bolka Kittelicza z 1431 r. i księżny Scholastyki na dokumencie z 1443 r.

Dokumenty przechowywane w Archiwum Państwowym w Zielonej Górze, są niewątpliwie jednym z najważniejszych źródeł dla badających dzieje Środkowego Nadodrza w XIII-XV w. Ponieważ większość dokumentów była gromadzona i przechowywana przez archiwa miejskie i w zasadzie w takiej postaci została przejęta do Archiwum Państwowego w Zielonej Górze, większość z nich zgodnie z zasadą poszanowania integralności zespołu została ujęta ewidencyjnie w ramach zespołów akt miejskich. Są to: Akta miasta Głogowa, Akta miasta Szprotawa i Akta miasta Wschowa.